

Prof. dr. Pavao Kvakan
(Đelekovec 1893. - 1952. Zagreb)

Mr. sc. Ivan BIRŠIĆ

AGRONOM PROF. DR. PAVAO KVAKAN

Prof. dr. Pavao Kvakana velikan je hrvatske agronomske znanosti. Rođen je u Đelekovcu 26. 02.1893. g., a umro u Zagrebu 27.08.1952. g. u 59. godini života. Bio je redoviti profesor Poljoprivredno - šumarskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu od 1934. godine, kada je izabran za docenta iz predmeta "Specijalna proizvodnja bilja" i počeo je raditi nekoliko mjeseci bez plaće, jer tadašnji režim dugo nije htio potvrditi njegovo postavljenje.

Autori životopisa prof. Kvakana pišu da je gotovo 40 godina djelovao na unapređnju naše poljoprivredne prakse i znanosti, a od toga gotovo 20 godina kao profesor Poljoprivredno-šumarskog fakulteta u Zagrebu. Njegov životopis stručno i znanstveno, agronomsko i pedagoško djelovanje opisali su moji profesori i njegovi nasljednici tadašnji asistenti Jan Čížek i Josip Gotlin u stručnom časopisu "Poljoprivredna znanstvena smotra" br.14, 1952. g., čiji je urednik do smrti bio prof. Kvakana. Profesor Kvakana bio je izvanredna osoba u hrvatskoj agronomskoj struci i znanosti, enciklopedijskog biološkog znanja, svestrane obrazovanosti. Govorio je njemački, češki, engleski i ruski, a vjerujem da se služio i drugim jezicima.

Pavao Kvakana kao austrugarski nadzorni podčasnik bolnice Crvenoga križa u Krapinskim Toplicama u vrijeme prvog svj. rata, sjedi prvi s lijeva

Prof. Pavao Kvakana na terenskom radu poljoprivrednog pokušališta, prije drugog svj. rata

Profesor Kvakana rođio se u seljačkoj obitelji majke Mare i oca Stjepana Kvakana. Pučku školu pohađao je i završio u Đelekovcu. Kao odličan đak nastavio je školovanje u gimnaziji u Varaždinu, gdje je završio drugi razred, a onda zbog skromnih financijskih mogućnosti roditelji su ga premjestili u orfanotrofiju u Požegi. Po završetku šestog razreda u Požegi nastavio je u klasičnoj gimnaziji u Varaždinu i završio školovanje diplomom: "S odlikom osposobljen za gospodarsku praksu". Za vrijeme Prvog svjetskog rata bio je kao austrougarski vojnik (prilog slika), boraveći u Galiciji gdje je obolio od reumatične groznice. Upala zglobova ostavila je posljedice na njegovom srcu. Dekompenzirano srce, bolesno prošireno srce, zahtjeva liječenje i zbog toga boravi u Meranu u Tirolu na liječenju, gdje je naučio engleski jezik, što mu je uveliko pomoglo za boravka na specijalizaciji u SAD.

Po završetku rata 1919. godine imenovan je za gospodarskog pristava na biljevištu i pokušalištu Gospodarskog učilišta u Križevcima. Tu ostaje do 16. 11. 1920. g., kada dobiva stipendiju za specijalizaciju u SAD. Istovremeno s njim dr. Milisav Demerec, zajedno su radili u Križevcima, dobiva stipendiju za specijalizaciju iz područja genetike u SAD. Dr. Demerec ostao je raditi u SAD i postao glasoviti američki i svjetski genetičar. Profesor Kvakana dobio je stipendiju samo na godinu dana. Produljenje mu nisu odobrili i on odlučio nastaviti školovanje u SAD zarađujući manualno za školovanje. Radio je kao ložičar, konobar i noćni perač suđa u nekom restoranu. Nakon dvije godine takvog života imenovan je honorarnim asistentom. Kroz četiri godine boravka u SAD

Prof. Pavao Kvakani sa suprugom Vilhelminom i sinovima Jaroslavom i Davorinom

na poljoprivrednom fakultetu Cornell Universitetu u Ithaki, stječe znanstveni stupanj doktora znanosti. Autori njegovog životopisa navode: "Po povratku u domovinu nije odmah dobio namještenje. Tek 1925. g. preuzima mjesto asistenta Poljoprivredne stanice u Topčideru, gdje radi do 1927. g., kada je premješten za šefa agrobotaničkog odsjeka na Poljoprivrednom pokusnom dobru u Dobričevu kod Čuprije u Srbiji. Godine 1927. premješten je za upravitelja Niže poljoprivredne škole u Bitolju, ali je iste godine vraćen na prijašnju dužnost u Dobričevu, gdje ostaje do 1928. godine". Slijedi premještanje u Zagreb, pa zatim za nastavnika u Srednju gospodarsku školu u Križevcima. Godine 1930. ponovno je u Dobričevu kao direktor Pokusnog državnog poljoprivrednog dobra. Tu se afirmirao u proizvodnji šećerne repe za šećeranu u Čupriji. Njegov boravak kao direktora dobra u Dobričevu završava 1934.g, kada definitivno odlazi na Poljoprivredno-šumarski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Iz ovih podataka vidimo kako se tadašnja vlast poigravala s nadprosječno obrazovanim čovjekom prof. P. Kvakanom.

U Zagrebu se intenzivno bavi užom strukom, ali isto tako prati opće stanje poljoprivrede kod nas, Europi i SAD,"pa je tako postao jedan od najboljih poznavatelja problema naše poljoprivrede uopće". Intenzivno je radio u Udruženju agronoma i u mnogim drugim društvima i ustanovama. Tako je vizionarski 1928. g. obznanio: "Uređenje naše agronomske službe u narodu" i "Današnje stanje i potreba reorganizacije naše gospodarske službe". Mi tek danas imamo "Poljoprivrednu savjetodavnu službu". Prof. Kvakani inzistirao je na gospodarskom istraživanju i pokusnom radu, povezivanju industrije i poljoprivrede."Nikada nije propustio isticati da u poljoprivredi ne može biti šabloniziranja, nego uvijek treba primjenjivati onako kako odgovara našim određenim

Stručna ekskurzija profesora Pavla Kvakana sa studentima u Austriju i Bavarsku, prije drugog svj. rata

prilikama. U javnosti uvijek je zauzimao otvoreni i čvrsti stav, nikad robski i puzav". Nije se nikad prilagođavao vlastodršcima i pojedinim političarima i zato je bio nepoćudan. Posljedice su bile očite: Kao vrstan stručnjak teško je dobivao posao, trpio je česta premještanja, teško je napredovao u struci, iako je imao najviše kvalifikacije.

Profesor Kvakana bio je izvanredan operativac, praktičar, van serijski znanstvenik, dobar pedagog, prečesto suviše skroman humanist. Kao znanstvenik objavio je 25

U SAD - u 9. ožujka 1952., treći s lijeva dr. Nikola Šerman, do njega s naočalama dr. Gustav Bohutinski, deveta dr. Katarina Štampar, iza nje dr. Ivo Pevalsek, a prof. Kvakana zadnji

znanstvenih radova i mnogo stručnih izlaganja i radova. U SAD objavio je dva znanstvena rada na kukuruzu (jedan je doktorska disertacija). U kasnijem znanstvenom radu bavio se mnogo kukuruzom. S prof. Kvakonom bilježimo početke hibridizacije kukuruza. On sam uzgojio je 12 fiziološki čistih linija koje su razmjerno otporne na bolesti. Pokazao je izvanredno poznavanje genetike, kojom se sjajno služio. Sjajni su njegovi radovi na šećernoj repi, zatim lanu, krumpiru, livadarstvu, pivarskom ječmu i sladornoj blitvi. Napisao je dva kapitalna djela: "Trave" i "Okopavine" - to je prvi dio kojim je obrađen krumpir, slatki krumpir i čičoka ili topinambur. Predvidio je još dvije knjige, ali na vrhuncu stvaralačke moći ostavio je svojim nasljednicima da nastave njegovo djelo.

Profesora dr Pavla Kvakana naslijedili su njegovi asistenti, a poslije profesori dr. Jan Čížek i dr. Josip Gotlin, a njegovim nasljednicima možemo smatrati i profesora Josipa Kovačevića, profesora Karla Šoštarica-Pisačića, pl. i danas djelujućeg profesora dr. Zvonimira Štafu. Nažalost Krležina enciklopedija nije zabilježila velikana agronomске znanosti profesora dr. Pavla Kvakana. Samo u Đelekovcu postoji jedna ulica koja nosi njegovo ime. U Koprivnici nema te počasti Kvakanu, ali ima nekima koji to i ne zaslužuju. Nadamo se da će i prof. dr. Pavao Kvakana jednog dana biti primjereno nagrađen jednim nazivljem u Koprivnici.

LITERATURA I IZVORI:

1. "Poljoprivredna znanstvena smotra", br.14, Zagreb, 1952.g. Ovaj je broj u cijelosti posvećen djelu urednika ovog stručnog časopisa pokojnom prof. dr Pavlu Kvakanu. Njegov životopis napisali su tadanji Kvakanski asistenti ing. Jan Čížek i ing. Josip Gotlin i njegovi nasljednici poslije sveučilišni profesori. U tom broju nalazi se popis stručnih i znanstvenih radova prof. Kvakana Pavla.
2. "115. obljetnica poljoprivrednog školstva u Križevcima, Izdavač: Poljoprivredni školski i istraživački centar Križevci.
3. prof. dr. P. Kvakana: "Trave"- poznavanje krmnih trava i proizvodnja travnog sjemena. II izdanje 1952. god., Poljoprivredni nakladni zavod, Zagreb.
4. Prof.dr P. Kvakana: "Okopavine" – I. dio gomoljače, Poljoprivredni nakladni zavod Zagreb 1951. god.
5. Obiteljska fotodokumentacija i usmene informacije o prof. dr. Kvakanu. Na usluzi bili profesorov sin dr. med. Davorin Kvakana i njegova supruga dr. med. Ljiljana Hegedušić Kvakana.
6. Usmene informacije i pomoć Ivana Kvakana iz Đelekovca, rođaka prof. P. Kvakana.

Iz rodoslovlja obitelji Kvakana postoje mnoge zanimljivosti

Supruga profesora Pavla Kvakana Vilhelmina rođena je Rižnar. Njezin otac Izidor Rižnar bio je školski nadzornik u Đelekovcu. Vilhelmina i Pavao imali su dva sina. Sin Jaroslav Kvakana bio je pravnik i umro je 1987. godine. Drugi sin je liječnik Dr. Davorin Kvakana specijalista rengenolog u mirovini. Njegova supruga Dr. Ljiljana rođena Hegedušić specijalistica je školske medicine u mirovini. Danas oboje žive u Zagrebu. Njima zahvaljujem na izuzetnim informacijama i vrijednoj fotodokumentaciji koju su mi stavili na raspolaganje i koja ima izuzetnu vrijednost. U ime prof. Dražena Ernečića i mene osobno zahvaljujem poštovanoj obitelji Kvakana na gostoprimstvu.

Profesor Pavao potječe iz mnogobrojne obitelji. Njegov otac Stjepan Kvakana imao je još tri brata Bartola, Ivana i Miju, te dvije sestre Anu i Doru. Stjepanov brat Bartol (Pavlov stric) imao je dva sina Franju i Antuna, te dvije kćeri Anu i Maru. Franjin sin Ivan Kvakana danas sa svojom obitelji živi u Đelekovcu i njemu sam zahvalan na pomoći u prikupljanju podataka o obitelji Kvakana.

Supruga Dr. Davorina Kvakana gospođa Dr. Ljiljana potječe iz obitelji Hegedušić. Ljiljanin djed Lovro Hegedušić bio je profesor latinskog, hrvatskog i njemačkog jezika. Djed Lovro umro je 1909. godine i pokopan je na groblju u Hlebinama. Baka se zvala Dragica i s djedom Lovrom rodila je četiri sina: Smiljana, Mladena, Krstu i Željka. Smiljan Hegedušić i supruga mu Slavka (učiteljica) roditelji su gospođe Dr. Ljiljane Hegedušić udane Kvakana. Važno je spomenuti da je gospodin Smiljan Hegedušić bio jedan od osnivača nogometnog kluba "Lipa" iz Hlebina. Slijedeći sin Mladen Hegedušić bio je profesor na Elektrotehničkom fakultetu u Zagrebu i otac je poznatog pjevača Hrvoja Hegedušića. Treći brat je Krsto Hegedušić znameniti akademski slikar koji je ostavio neizbrisiv trag u "Hlebinskoj školi naivnog slikarstva". Četvrti brat također ak. slikar Željko Hegedušić doživio je duboku starost i umro u 97. godini života.

BILJEŠKE:

1. Ovaj naslov je izlagan na Znanstvenom skupu „Hrvatski prirodoslovci 15“ u Koprivnici u organizaciji Odjela za prirodoslovlje Matice hrvatske i uz pokroviteljstvo HAZU Zagreb. Suorganizator je bio Ogranak Matice hrvatske Koprivnice, a održan je 13. i 14. listopada 2006. godine. Skup je predstavio povijest hrvatskoga prirodoslovlja Koprivničko – križevačke županije.